

UPPSALA
UNIVERSITET

”Är du inte uttalat mot så är du för”
– en introduktion till positionering som retoriskt begrepp

Sofie Antfolk

Ämne: Retorik

Nivå: C

Poäng: 15 hp

Ventilerad: VT 2019

Handledare: Erik Bengtson

Examinator: Mats Rosengren

Litteraturvetenskapliga institutionen

Uppsatser inom retorik

Litteraturförteckning

1. Inledning	3
1.1 Syfte och frågeställning.....	4
2. Teoretisk genomgång	6
2.1 Teoretisk positionering.....	6
2.2 Positionering som retoriskt begrepp.....	8
2.2.1 Kenneth Burke och dramatismen.....	9
2.2.2 Den perfekta människan.....	9
2.2.3 Pentadens motiv.....	10
2.3 En retorisk attityd.....	12
2.3.1 Attityd och representativ anekdot.....	13
2.3.2 Den passiviserande attityden.....	13
2.3.3 Attitydens karaktärsdrag.....	13
3. P3 Nyheter – Varför är köttfrågan så känslig?	15
3.1 ”Kött, varför är det så känsligt för politikerna?”.....	15
3.1.1 Referat.....	15
4. Analys – ”Sanningen svider va?”	18
4.1 En [inte så] objektiv historia.....	19
4.2 Positionering utifrån Burkes pentadiska termer.....	20
4.3 Scenändring – den perfekta berättelsen.....	21
4.4 Första och andra positionering.....	22
4.5 Hur de olika positionerna framställs i filmen.....	24
4.6 Tvångspositionering i en övergripande debatt.....	25
4.7 Attityd.....	26
5. Sammanfattning och diskussion	29
5.1 En tydlig positionering.....	29
5.2 ”Rotten with perfection”.....	30
5.3 Vidare forskning.....	31
5.4 Avslutningsvis.....	32
6. Käll- och litteraturförteckning	33

Since ancient times communities in troubled times have sought out a scapegoat. Unable to blame themselves for bad times, mistakes, or poor decisions, they have blamed a scapegoat and either killed or driven out the victim in order to purify themselves. According to Burke, this pattern is repeated over and over as troubled communities seek to purge themselves of guilt and restore their social health and sense of worth.¹

(Floyd Douglas Anderson, Andrew King, Kevin McClure)

1. Inledning

Hur ser debattklimatet ut idag? Hur bemöter man åsikter som går stick i stäv med ens egna? Internet, olika sociala medier och andra innovativa lösningar har byggt ut den offentliga debatten och gett fler och fler människor en chans att säga sitt bakom skärmen. Och det är väl bra, eller?

I politiken så positionerar sig politiker och partier gentemot varandra för att tydligt visa sina väljare vart man står på den politiska skalan eller i en specifik fråga. Det är en väletablerad strategi i det politiska spelet, men är det en vinnande strategi? Jon Viklund beskriver i sin artikel ”Vid den politiska debattens gräns: attityd, hegemoni och frågan om volymer i den svenska invandringsdebatten” hur kontroversiella frågor i den politiska debatten skapar en hegemonisk moralisk konsensus. Han förklarar hur ”åsiktskorridoren” tränger undan den öppna debatten och hur den hegemoniska ”godhetskulturen” bidrar till en polarisering med endast två alternativa positioner i frågan. Antingen instämmer man av rent sunt förnuft, eller så gör man inte det och blir betraktad som ”de-andra”, de omoraliska.²

Även i det offentliga och på sociala medier tycks positionering vara vanligt förekommande. Journalisten och företagsledaren Peter Hjärne publicerade en krönika i Göteborgs-Posten den 7 april 2019 där han målar upp ett extremt debattklimat som skapar drev och hatstormar, hot och trakasserier – där ett ställningstagande och en tydlig positionering i frågan verkar vara viktigare än frågan i sig:

---

¹ Floyd Douglas Anderson, Andrew King, & Kevin McClure, “Kenneth Burke’s Dramatic Form Criticism”, *Rhetorical Criticism: Perspectives in Action*, Jim A. Kuypers (red.), Lanham: Lexington Books 2009, s. 156.

² Jon Viklund, “Vid den politiska debattens gräns: attityd, hegemoni och frågan om volymer i den svenska invandringsdebatten”, *Retorik och lärande: Kunskap - Bildning - Ansvar*, Anders Sigrell & Sofi Qvarnström (red.), (Studia Rhetorica Lundensia, vol. 1), Lund: Lunds universitet 2015, s. 211–231.

Etiketter, brunmålning, tillmälen, generaliseringar, avståndstaganden, elakheter, hätskhet, oförsonlighet och beskyllningar breder ut sig i offentligheten. Är du inte uttalat mot så är du för. Lyssnar man på fel sida så legitimerar man det onda. Man är antingen ond eller god, tycker rätt eller fel, nyanser göre sig icke besvär. Att snabbt positionera sig på rätt sida tycks vara viktigare och riktigare än att försöka förstå, resonera och bemöta i sak.³

Tydliga positioneringar tycks också vara kopplade till skilda verklighetsbilder. Låt oss ta migrationsdebatten som exempel. Medan vissa menar att vi har för mycket invandring, säger andra att vi har för lite. Vissa hävdar att invandringen kostar för mycket, andra att vi tjänar på det. Sverige är på randen till en systemkollaps samtidigt som det aldrig har varit tryggare. I den onyanserade debatten är alla påståenden sanna och alla har fakta och siffror att stödja sig på.

Jag tycker mig se en splittring i samhället och att en del av det övergripande problemet är att människor inte kan mötas i en diskussion utan, likt ett politiskt maktspel, tar avstånd ifrån oliktankande. Om det finns en möjlighet att positionering kan vara en bidragande orsak till splittringen och det eskalerande debattklimatet så är det viktigt att vi förstår hur det fungerar.

1.1 Syfte och frågeställning

Positionering är ett välbekant begrepp i vardagligt samtal, offentliga samtal och politisk diskurs. Dess betydelse och användning nyttjats också teoretiskt inom till exempel psykologi, sociologi och marknadskommunikation. Även i retorikvetenskapen är positionering välkänt och omdiskuterat, men där uppfattar jag att fenomenet ofta tas för givet. Det finns en implicit förståelse av positionering eftersom det utgör en viktig del av retoriken, övertalning blir överflödigt utan alternativa positioner. Däremot saknar jag en explicit teoretisering av positionering som begrepp inom retoriken, vilket den här uppsatsen ämnar lägga en första grund för; min ambition är att uppmuntra en fortsatt granskning och retorisk teoretisering av begreppet positionering.

Med den här uppsatsen vill jag kasta nytt ljus på fenomenet positionering genom att fokusera på dess retoriska funktion, och i förlängningen även bidra till en förståelse av dess inverkan

---

³ Peter Hjärne, "En lagom krönika!", *Göteborgs-Posten* 7/4 2019, <https://www.gp.se/ledare/en-lagom-kr%C3%B6nika-1.14409007> (2019-05-28).

på människans sociala meningsskapande. För att uppnå detta kommer första delen av uppsatsen att presentera en teoretisk genomgång av positionering förankrat i Kenneth Burkes dramatiska teori. I andra delen kommer genomgången att illustreras i en mindre analys.

Uppsatsen kommer att ledsagas av en övergripande fråga vilken primärt kommer att studeras i teorigenomgången:

- *Hur kan begreppet positionering förstås ur ett retoriskt perspektiv?*

Därtill kommer även två delfrågor att besvaras, primärt utifrån analysen:

- *Kan Burkes dramatiska terminologi användas för en teoretisering och en djupare retorisk förståelse av begreppet positionering?*
- *Vilken funktion har positionering i det sociala meningsskapandet?*

2. Teoretisk genomgång

I allmänt språkbruk finns det en intuitiv förståelse av begreppet positionering. Det används för att beskriva en rumslig eller begreppslig placering av ett objekt eller en person i relation till något annat. Ordet kan i denna betydelse komma till användning inom många olika områden.

I den här delen av uppsatsen kommer jag redogöra för hur delar av Burkes dramatism kan ses som ett verktyg i en retorisk analys med utgångspunkt i begreppet positionering. Men innan dess kommer jag att diskutera positioneringens teoretiska användning inom andra områden; det är viktigt för att tydliggöra begreppets betydelse för att sedan kunna utveckla begreppets retoriska mening vidare.

2.1 Teoretisk positionering

Begreppet positionering används ofta inom politisk forskning och diskurs för att beskriva hur partier och politiker positionerar sig på den politiska skalan, i specifika frågor eller gentemot varandra. I Viklunds artikel, som nämndes i inledningen, illustreras detta med invandringsdebatten som exempel: ”De övriga partierna har följaktligen valt att definiera sina positioner i kontrast mot SD, och gränsen mellan dessa positioner har blivit angelägen att synliggöra och vidmakthålla, och i högsta grad så när frågan om mottagandets storlek har tagits upp av journalister eller politiker från just de etablerade partierna.”⁴ En medveten strategi som används inom politiken i till exempel valkampanjer där partiet vill etablera en tydlig position och image.

Denna teoretiska tillämpning av begreppet positionering etablerades av Al Ries och Jack Trout som en metod inom marknadskommunikation. Det handlar om att genom olika strategier framhäva styrkorna hos ett företag eller en produkt och på så vis upprätta en tydlig och unik position i konsumentens medvetande.⁵ Den marknadskommunikativa positioneringens strategi går att jämför med en annan etablerad teori, den socialkonstruktivistiska positioneringsteorin.

---

⁴ Viklund 2015, s. 217.

⁵ För en övergripande redogörelse av teorin kan man vända sig till Al Ries och Jack Trouts bok om positioneringsstrategier inom marknadsföring: *Positioning: The Battle for Your Mind* (1981).

Luk Van Langenhove och Rom Harré är två förgrundsgestalter till den socialkonstruktivistiska positioneringsteorin som växte fram ur ett ökat intresse för genusstudier under 80-talet. I deras bok *Positioning Theory: Moral Contexts of Intentional Action* (1999) presenteras en utförlig teoretisk beskrivning av den kognitiva och socialkonstruktivistiska teorin: "Within the persons/conversations grid, positioning can be understood as the discursive construction of personal stories that make a person's actions intelligible and relatively determinate as social acts and within which the members of the conversation have specific locations."⁶ Här poängteras den sociala strukturen i samhället som människan alltid måste förhålla sig till, vem man är påverkar vilken position som är tillgänglig. En tanke som Rom Harrés också berör i artikeln *The Discursive Production of Selves* (1991). Där lyfts positioneringens kognitiva effekt. Jaget delas in i två delar. Jaget som det personliga jaget och jaget som definieras i relation till omgivningen på grund av olika personliga, sociala och kulturella attribut som jaget inte kan råda över. Också här vill han poängtera samhällets påverkan, men inriktar sig på människans kognitiva identitetsskapande.

Båda teorierna är förankrade i den vardagliga betydelsen av ordet positionering och strukturellt så liknar de också varandra. De utgår ifrån en etablerad position som omgivningen sen får förhålla sig till. Partiet, företaget eller samhälleliga normer upprättar positioner som mottagaren sen kan acceptera eller inte. Något som skiljer dem åt är deras syfte och användningsområde. Den marknadskommunikativa teorin har tydliga strategier för att nå ett visst resultat, det vill säga att etablera en position hos mottagaren i ett kommersiellt syfte. Den socialkonstruktivistiska teorin har nyttjats mestadels inom psykologiska, socialkulturella och beteendevetenskapliga studier. Ofta i syfte att beskriva hur människan blir till ett offer för samhällets strukturer. Det som jag saknar hos båda dessa teorier är en fördjupning i positioneringens retoriska funktion. Jag vill se hur positionering fungerar rent retoriskt i en social interaktion.

Ingen av de ovanstående teorierna är därför tillräckliga som metod för att uppnå uppsatsens syfte. Dock fann jag delar av Harré och Van Langenhoves teori som givande i viss terminologi som förtydligar en förklaringsmodell för att förstå delar av positioneringsprocessen. Då jag kommer att relatera i min egen analys till delar av den socialkonstruktivistiska teorin förklaras den därför närmare.

---

⁶ Luk Van Langenhove & Rom Harré, *Positioning Theory: Moral Contexts of Intentional Action*, Malden: Blackwell 1999, s.16.

För att förtydliga positioneringsprocessen introducerar Harré och Van Langenhoves en triangulär modell som består av tre delar: position, handling och sociala normer.⁷ Positionen står i direkt relation till vad de kallar för handling. Handlingen är i sin tur knuten till vissa sociala normer som påverkar positioneringen. De tre delarna har en direkt inverkan på varandra så om någon av delarna förändras, till exempel handlingen, förändras även positionerna och de sociala normerna.

Själva positioneringsprocessen sker genom en *första positionering* då någon av parterna positionerar sig i relation till handlingen. Den *andra positioneringen* sker beroende på hur parterna förhåller sig till den första positioneringen, någon kanske inte accepterar den och går aktivt emot den genom en ompositionering. Man kan positionera sig själv eller andra, medvetet eller omedvetet. Man kan även tvinga in andra i en position genom att till exempel lämna en lucka i handlingen för den andra att inta, eller helt enkelt tvinga på ett epitet på den andre.⁸

2.2 Positionering som retoriskt begrepp

Teoretiskt har jag valt att utgå ifrån Kenneth Burkes dramatiska teori eftersom jag i studier av konkreta positioneringshandlingar har tyckt mig kunna uttyda en tydlig dramatisk struktur. Jag kommer att börja mitt eget teoretiska arbete för att hitta en retorikvetenskaplig förståelse av positionering med en introduktion av Burke och dramatismen, samt belysa de delar av teorin som jag i mitt arbete med Burke funnit givande i förhållande till begreppet positionering. Därefter kommer jag att fördjupa mig i hur begreppet *attityd* kan förstås utifrån Burke. Varför jag har valt att fördjupa mig i just attityd beror på att attityd var det som stod ut tydligast i analysmaterialet.

Eftersom Burke själv inte skriver särskilt mycket om attityd kommer jag att ta hjälp av två olika artiklar. En av dem är skriven av Brigitte Mral som förklarar hur en attitydanalys kan fungera rent metodiskt. Den andra artikeln är skriven av Sarah E. Mahan-Hays och Roger C. Aden och belyser berättelsens betydelse i relation till attitydyttringar.

---

⁷ Langenhove & Harré 2015, s.18.

⁸ Langenhove & Harré 2015, s.22.

2.2.1 Kenneth Burke och dramatismen

I sin artikel "Questions and Answers about the Pentad" (1978) beskriver Burke hur han utvecklade sin dramatiska teori utifrån sitt litterära intresse. Han tyckte sig urskilja dramatiska strukturer i det allmänna språkbruket och interaktionen mellan människor och utformade därför en dramatisk analysmetod.⁹ Metoden är till för att fungera som ett verktyg i kritisk analys av litterära material, men också i mer vardagliga och allmänna situationer för att förstå det mänskliga handlandet.

2.2.2 Den perfekta människan

Man is
the symbol-using (symbol-making, symbol-misusing) animal
inventor of the negative (or moralized by the negative)
separated from his natural condition by instruments of his own making
goaded by the spirit of hierarchy (or moved by the sense of order)
and rotten with perfection.¹⁰

Burke ser på människan främst som ett symbolanvändande djur och menar att nyttjandet av symboler är det som skiljer oss från andra djur. Utan symboler hade vi saknat till och med vår mest grundläggande kunskap. Burke betonar även språkets makt över människan och att människan är naiv inför det faktum att språket styr henne lika mycket som hon styr det.¹¹

"Rotten with perfection" är Burkes illustration av människans omåttliga strävan efter perfektion. Enligt Burke så ligger det i språkets natur att söka efter den perfekta definitionen eller det perfekta ordet för sak eller situation.¹² Eftersom människan är en språklig varelse så är strävan efter perfektion även en naturlig del av människan. Men i strävan efter den perfekta definitionen i en svårbegriplig värld kan det uppstå en viss diskrepans:

---

⁹ Kenneth Burke, "Questions and Answers about the Pentad", *College Composition and Communication*, vol. 29, 1978:4, s.330.

¹⁰ Kenneth Burke, *Language as Symbolic Action – Essays on Life, Literature, and Method*, Berkeley: University of California Press 1966, s. 16.

¹¹ Burke 1966, s.5.

¹² Burke 1966, s.16.

MEN seek for vocabularies that will be faithful *reflections* of reality. To this end, they must develop vocabularies that are *selections* of reality. And any selection of reality must, in certain circumstances, function as *deflection* of reality.¹³

Enligt Burke beskriver människan verkligheten genom språket, men språket kan alltid bara vara en summering eller sammanfattning av verkligheten.¹⁴ Med en sammanfattning kan man omöjligt formulera en tillräckligt omfattande och rättvis bild av verkligheten, vilken också skiftar beroende på *vem* det är som sammanfattar.

Burke benämner en sammanfattning och kondenserad bild av verkligheten för en *representativ anekdot*.¹⁵ Om vi återkopplar till Burkes tanke om att språket styr människan så kan man tänka sig att den verklighetsuppfattning som summeras i den representativa anekdoten skapas lika mycket av människan som människan skapas av den. En representativ anekdot skapar världen lika mycket som den beskriver den.

Sedan tar Burke tanken om den perfekta människan ett steg längre och menar att hon, i sin strävan efter perfektion, gör allt i sin makt för att nya relationer och erfarenheter skall passa in i redan upplevda mönster och berättelser.¹⁶ En strävan som lätt kan eskalera och tillslut förstöra hela samhällen, därav meningen ”rotten with perfection”. Ett av Burkes exempel på en sådan aktion är typexemplet Hitler, och hur han enade ett helt folk med sin berättelse om den ”perfekta skurken”.¹⁷

Sammanfattningsvis kan man säga att människan använder språket för att anpassa verkligheten till att passa in i sin egen perfekta berättelse, det vill säga sin egen bild av verkligheten.

2.2.3 Pentadens motiv

Enligt Burke så är *motiv* grunden för mänskligt handlande och vetande, motivet är det som förklarar varför människor gör som de gör.

---

¹³ Kenneth Burke, *A Grammar of Motives*, Berkeley: University of California Press 1969, s.59.

¹⁴ Burke 1966, s.8.

¹⁵ Burke 1969, s.59.

¹⁶ Burke 1966, s.18.

¹⁷ Burke 1966, s.18.

What is involved, when we say what people are doing and why they are doing it? An answer to that question is the subject of this book. The book is concerned with the basic forms of thought which, in accordance with the nature of the world as all men necessarily experience it, are exemplified in the attributing of motives. These forms of thought can be embodied profoundly or trivially, truthfully or falsely. They are equally present in systematically elaborated metaphysical structures, in legal judgements, in poetry and fiction, in political and scientific works, in news and in bits of gossip offered at random.¹⁸

Enligt Burke kan man med hjälp av de pentadiska termerna identifiera och analysera alla tänkbara motiv som en mänsklig handling kan tänkas ha.¹⁹ Genom att använda de olika termerna som utgångspunkt så kan man undersöka olika motiv och därav även forma en djupare förståelse av mänskligt handlande.

Burkes pentadiska metod är tänkt som ett verktyg för kritisk analys och värdering av ett narrativ. Syftet med metoden är inte att söka nå den underliggande meningen eller sanningen, utan snarare att undersöka varför människor beter sig som de gör. Pentaden består av fem olika termer: ”Act, Scene, Agent, Agency, Purpose.”²⁰ Dessa termer fungerar som kritiska frågor för kritikern att ställa rörande ett skeende eller ett motiv.

För att underlätta i arbetet med analysen har jag valt att översätta de pentadiska termerna och följa Jon Viklunds översättning från artikeln ”Kenneth Burke och dramatismen” publicerad i *Retorisk Kritik* (2014). Viklund använder sig av: Handling, scen, aktör, medel och syfte.²¹ *Handlingen* frågar efter vad som har hänt, *scenen* berör när och var handlingen utfördes, *aktören* är den som utförde handlingen, *medel* är hur handlingen utfördes och *syftet* är aktörens skäl till handlingen. Den pentadiska termen syfte får inte blandas ihop med motiv. Syfte berör aktörens uttalade syfte med handlingen medan motiv är det möjliga motiv vi kan exemplifiera utifrån de pentadiska termerna och hur de förhåller sig till varandra. För att vidare utforma ett tilltänkt motiv i en situation så menar Burke att man bör se till de olika termerna och hur de förhåller sig till varandra (ratio).²²

---

¹⁸ Burke 1966, s.xv.

¹⁹ Burke 1969, s.xv.

²⁰ Burke 1969, s.xv.

²¹ Jon Viklund, ”Kenneth Burke och dramatismen”, *Retorisk kritik*, Otto Fischer, Patrik Mehrens & Jon Viklund (red.), Ödåkra: Retorikförlaget 2014, s.186.

²² Burke 1969, s.15.

Using "scene" in the sense of setting, or background, and "act" in the sense of action, one could say that "the scene contains the act." And using "agents" in sense of actors, or actors, one could say that "the scene contains the agents."²³

Om man utgår ifrån Burkes citat att scenen rymmer de pentadiska termerna aktör och handling, så kan man även tänka sig att en scen kan upprättas utifrån aktör och handling. I ett positioneringsperspektiv skulle man kunna tolka en förändring av scenen som en förändring av aktörens position:

There is, of course, a circular possibility in the terms. If an agent acts in keeping with his nature as an agent (act-agent ratio), he may change the nature of the scene accordingly (scene-act ratio), and thereby establish a state of unity between himself and his world (scene-agent ratio).²⁴

Anpassar aktören scenen utefter sin handling så anpassas scenen utefter aktörens position. Motivet för handlingen klargörs utifrån scenen och man skulle kunna säga att aktören förändrar scenen för att passa sin egen bild av verkligheten – för att få till den perfekta berättelsen.

2.3 En retorisk attityd

För Burke är attityd något som föregår handling: "Where would attitude fall within our pattern? Often it is the *preparation* for an act, which would make it a kind of symbolic act, or incipient act."²⁵ Attityd är en del av det som driver en människa till handlande eller icke handlande, man kan därför också se attityd som en del i motivet. Utifrån en sådan tolkning kan attityd ses som en kompletterande term till pentaden, som då blir till en hexad. Det är samma tolkning som Sarah E. Mahan-Hays och Roger C. Aden gör i sin artikel "Kenneth Burke's "Attitude" at the Crossroads of Rhetorical and Cultural Studies: A Proposal and Case Study Illustration". Mahan-Hays och Aden berör en del intressanta aspekter rörande attityd i relation till det mänskliga meningsskapandet som kommer presenteras nedan för att sedan nyttjas i analysen i syfte att besvara uppsatsen andra delfråga: *Vilken funktion har positionering i det sociala meningsskapandet?*

---

²³ Burke 1969, s.3.

²⁴ Burke 1969, s.19.

²⁵ Burke 1969, s.20.

2.3.1 Attityd och representativ anekdot

Mahan-Hays och Aden relaterar attityd till Burkes representativa anekdot. De menar att människan som retorisk varelse avslöjar sin attityd i sina val av symboler.²⁶ Det kan vara ett ordspråk, metaforer eller specifika ord. Även valet eller bemötandet av en specifik berättelse kan visa på en viss attityd. Berättelsen tydliggör vissa sociala strukturer och normer, hur man sedan förhåller sig till berättelsen kan visa på vilken attityd man har gentemot dessa normer.

För att på ett enkelt sätt visa på olika attityder i sin analys delar Mahan-Hays och Aden in attityder i två grupper. De kallar dem för: ”Moving up/Looking down” och ”Being with”. ”Moving up/Looking down” handlar om människans hierarkiska natur och viljan att sträva högre och högre upp i hierarkin. ”Being with” knyter an till två andra burkeanska termer, ”identification” och ”consubstantiality”, vilka syftar på människors önskan att känna samhörighet med varandra.²⁷

2.3.2 Den passiviserande attityden

Burke själv börjar med att beskriva attityd som en del av den pentadiska termen aktör: “But in its character as a state of *mind* that may or may not lead to an act, it is quite clearly to be classed under the head of *agent*.”²⁸ Det som sedan komplicerar det hela något är att han för en omfattande diskussion rörande attityd i den del av boken som han kallar för ”Act”. Där illustreras attityd fortfarande som något som föregår handling. Attityd kan även nyttjas *istället för* handling: “We have tried to show that the attitude is essentially ambiguous, as an attitude of sympathy may either lead to an act of sympathy or may serve as substitute for an act of sympathy.”²⁹

2.3.3 Attitydens karaktärsdrag

Någon annan som intresserat sig för attitydbegreppet är Brigitte Mral. Mral beskriver i sin artikel ”’Attitude matters’ Attitydyttringar som retoriska medel” hur attityd är ett typ av värderande och därför också argumenterande och högst retoriskt. Mral förvarnar dock när hon beskriver attityd som något kognitivt, något som sker inifrån, vilket gör att det också är svårt

---

²⁶ Sarah E. Mahan-Hays & Roger C. Aden, “Kenneth Burke's “attitude” at the crossroads of rhetorical and cultural studies: A proposal and case study illustration”, *Western Journal of Communication* vol. 67, 2003:1, s.35.

²⁷ Mahan-Hays & Aden 2003, s.37.

²⁸ Burke 1969, s.20.

²⁹ Burke 1969, s.242.

att undersöka.³⁰ Jag kommer nedan att lyfta fram delar av Mrals metodiska syn på attityd i syfte att fungera som en kompletterande terminologi och ett mer utförligt analysverktyg.

Enligt Mral så är ”en attityd i en retorisk situation en personlig inställning eller hållning till eller värdering av situationen, sakfrågan, budskapet och/eller motparten. Den behöver inte vara solitär individuell utan man kan mycket väl tala om kollektiva attityder.”³¹ Positiva karaktärsdrag i en attitydyttring enligt Mral kan vara: ödmjuk, lyhörd, välvillig, auktoritativ, pedagogisk, lugnande, hjälpande, stödjande etc. De visar på en positiv inställning till objektet medan exempel på en negativ inställning kan vara: nedlåtande, mästrande, förlöjligande, arrogant, likgiltig nonchalant, ironisk, sarkastisk, bagatelliserande, kritiskt ifrågasättande etc.³²

Mral poängterar också att de attitydyttringar som kritikern uttolkar i en analys inte kan fastställa en individs verkliga attityd.³³ Individen kan undanhålla sina verkliga åsikter för att svara upp mot sociala förväntningar. Kanske för att övertyga, kanske för att undvika konflikt.

Burke själv utvecklar inte attitydbegreppet så utförligt som man kanske skulle vilja och på grund av det är attityd också ett väldigt omdiskuterat begrepp. I den här uppsatsen och in i analysen kan attityd sammanfattningsvis förstås som den positiva eller negativa inställning någon har gentemot en person, fråga eller objekt.

---

³⁰ Brigitte Mral, ”Attitude matters: Attitydyttringar som retoriska medel”, *Rhetorica Scaninavica* 2010:56, s.8.

³¹ Mral 2010, s.14.

³² Mral 2010, s.15.

³³ Mral 2010, s.13.

3. P3 Nyheter – Varför är köttfrågan så känslig?

Jag har valt att analysera en kommentarstråd hos P3 Nyheter eftersom att de har många följare på Facebook; deras följare är även väldigt aktiva och kommenterar det som publiceras. För att kunna analysera positionering och dess retoriska funktion har jag försökt välja ett material med en mångfald av åsikter, som således bör generera en hel del motsättningar.

Analysmaterialet består av en film publicerad på P3-Nyheters Facebooksida samt kommentarerna i kommentarstråden. P3 Nyheter skriver själva att syftet med Facebooksidan är att publicera både globala och nationella nyheter, specifikt nyheter som berör deras lyssnargrupp.³⁴ De vill gärna att man delar med sig av tips eller upplevelser men om man väljer att kommentera så finns det specifika regler att följa. Ett påbud om att följa reglerna uppmuntrar kanske inte direkt till diskussion men valet att behålla kommentarsfunktionen, som går att stänga av, och möjligheten att *likea* kan tolkas som en uppmuntran till diskussion.

Det uttalade syftet med P3 Nyheters Facebooksida är att leverera relevanta nyheter till sina följare. Ett eventuellt outtalat syfte kan vara att skapa diskussion och debatt. Det faktiska syftet är svårt att fastställa men uppenbarligen leder publikationerna på sidan till diskussioner. En intressant fråga gällande det här materialet är varför P3 Nyheter väljer att publicera en film som intar en tydlig position i frågan om köttproduktion.

3.1 ”Kött, varför är det så känsligt för politikerna?”

Filmen *Varför är köttfrågan så känslig?* publicerades på P3-Nyheters Facebooksida den 16 augusti 2018. Idag, den 15 maj 2019 har filmen visat ca 42 000 gånger, delats 418 gånger och har 193 kommentarer. Den har 323 likes, 43 hjärtan och 16 arga smileys som kan liknas vid en ”dislike”. I beskrivningen av filmen står det: ”Globalt sett påverkar kött och mejeriprodukter klimatet lika mycket som världens alla bilar, bussar, båtar och flygplan gör tillsammans. Men varför är köttfrågan så känslig för politiker?”

3.1.1 Referat

Reporter Simon Rosenqvist är voiceover men framträder även i bild. Han beskriver köttfrågans miljöpåverkan samtidigt som det spelas upp passande animationer. Förutom

---

³⁴ P3-Nyheters Facebooksida, https://www.facebook.com/pg/P3Nyheter/about/?ref=page_internal (2019-05-15).

Rosenqvist medverkar ekonomiforskaren Paulina Rytkönen i en kort intervju, några utvalda klipp med klimatforskaren Fredrik Hedenus spelas upp och så också en telefonintervju med tidigare landsbruksminister Sven-Erik Bucht.

Filmen inleds med Rosenqvist i bild: "KÖTT, varför är det så känsligt för politikerna? Idag betalar vi miljöskatt på bränsle, vi får avdrag om vi sätter solceller på våra hus. Men varför är det så få politiker som vill ta i just köttfrågan?", samtidigt visas en liten animerad film innan Paulina Rytkönen syns i bild: "Man vill inte vara en Stalin i köttfrågan." Rosenqvist fortsätter sedan med att ta upp klimatmålen inför 2050 och hur Sverige ligger till. Han berättar att köttkonsumtionen globalt sett står för en större del av utsläppen än alla bussar, bilar, båtar och flygplan gör tillsammans.

Vidare hävdar Rosenqvist att "Både myndigheter och experter säger att vi måste ha politiska styrmedel för att minska svenskarnas köttätande. Ändå blir det inget av förslag som köttskatt till exempel." Därefter visas en bild på Landsbygdsminister Sven-Erik Bucht och vi får höra en inspelning av honom från 2016: "Jag vill inte politiskt styra att det här ska inte finnas på ditt frukostbord, ditt lunchbord eller middagsbord." Men matsedel bestäms redan på en politisk nivå i den offentliga verksamheten menar Rosenqvist och säger: "Därför har vissa pratat om att ha en vegetarisk dag i veckan i offentlig verksamhet istället". I ett klipp med klimatforskaren Fredrik Hedenus bekräftas detta som något positivt: "Skulle vi räkna på det så skulle vi kanske minska utsläpp från matkonsumtion med fem procent."

Med Rosenqvist tillbaka i rutan förklarar han att när P3-Nyheter sedan frågade de olika partierna vad de tyckte om ett sådant förslag så hade de fått ett klart "JA" från Vänsterpartiet, "kommuner bestämmer själva" från Socialdemokraterna och miljöpartiet, medan resten sa "NEJ". "Istället så snackar politikerna gärna om att vi ska välja svenskt kött, och det är också någonting som kött- och lantbruksorganisationerna gärna lobbar för" säger Rosenqvist. Det klipps sedan tillbaka till Hedenus som menar att det är bättre att äta en svensk ko istället för en ko från Brasilien eftersom Sverige har "förhållandevis låga utsläpp jämfört med produktion i till exempel Brasilien." Dock är det allra bästa att äta baljväxter eller kyckling enligt Hedenus.

Rosenqvist går sedan vidare och menar att det hela blir komplicerat ur ett politiskt perspektiv eftersom mat är lika med identitet för oss människor, mat verkar på ett sätt identitetsskapande

säger han. Kött har blivit till en statussymbol och en symbol för "goda tider. Och vilken politiker vill ifrågasätta både goda tider och Sveriges bönder?"

Paulina Rytkönen som är ekonomiforskare och docent vid Södertörns högskola dyker upp i bild och berättar om det svenska lantbruket som något man vill bevara och hur det kännetecknar bra och human djurhållning. Tillbaka till Rosenqvist: "Men det är inte bara svenskt lantbruk som har en stark tradition, det är också hur vi ser på vad en bra måltid är. Tallriksmodellen och kött och potatis. Det är grejer som är så starkt rotade i oss att när vi diskuterar köttfrågan så blir det ofta väldigt infekterat." Klipp tillbaka till Rytkönen som berättar om köttproducenter som arbetat i flera generationer för att vi skall få mat på bordet och hur de sedan blir kallade för mördare. "Det måste man nog säga är en dramatisk konflikt" säger hon.

Enligt Rosenqvist så är den primära frågan om problemet verkligen är den vegetariska maten eller vad maten står för. Klipp tillbaka till Rytkönen som säger: "Man vill vinna nästa val. Man gör inget som kommer skada en fast man vet att det är jätteproblematiskt."

Till sist tar Rosenqvist upp frågan om köttproduktionen som en generationsfråga eftersom fler och fler unga väljer att övergå till vegetarisk mat. "Så medan politikerna verkar vara lite rädda för en beef med biffätarna så verkar ganska många unga sugna på att lämna kött-och-potatis-livet bakom sig."

Kommentarerna som används i analysen är alla hämtade från filmens kommentarstråd den 15 maj 2019.³⁵

---

³⁵ P3-Nyheter, "Varför är köttfrågan så känslig?" (2018-08-16), *Facebook*, <https://www.facebook.com/P3Nyheter/videos/vl.1632323700361266/1818414691588019/?type=1> (2019-05-15).

4. Analys – ”Sanningen svider va?”

Genom en mindre analys kommer jag här att pröva den analytiska användbarheten av Burkes dramatism kombinerat med begreppet positionering. Från början hade jag tänkt koncentrera analysen helt till kommentarstråden för att se om, och i så fall hur, kommentarerna positionerar sig i förhållande till varandra och därmed bortse helt ifrån filmen. Dock kunde jag inte fly känslan att det var något som saknades när jag väl satte igång med analysen. Kommentarererna var ju oftast ett svar, eller i alla fall relaterat, till filmen eller den problemframställning som visades. Kommentarererna skulle då kunna tolkas som en andra positionering i relation till filmen, eller till det som framställs i filmen. Sen finns det också kommentarer i tråden som inte alls berörde filmen och tar upp helt andra frågor som således också skapar en helt annan debatt. De kan man å ena sidan tolka som en andra positionering i relation till filmen, men också som en första positionering i den uppdagade debatten. Den ambivalenta frågan om första och andra positionering presenterar en naturlig ingång till analysens början, hur man rent metodisk skulle kunna tolka en position som en första positionering eller en andra positionering.

Om vi börjar med en tillbakablick i uppsatsen till avsnittet som berör de olika positioneringsteorierna kan vi dra oss tillminnes att både den marknadskommunikativa och den socialkonstruktivistiska teorin grundade sig i en tanke om att något eller någon etablerar en första positionering, vilken de resterande aktörerna sedan får förhålla sig till. Vi skulle kunna utgå ifrån att filmen utgör en första position som de som kommenterar sedan får förhålla sig till. Men man skulle även kunna tänka sig att filmen positionerar sig i en mer övergripande debatt om köttkonsumtion, eller någon alternativ debatt rörande till exempel klimatet eller identitet som också berörs i filmen. Det saknas något som skulle kunna värdera och fungera som ett ramverk i hur man identifierar en första positionering. Eftersom pentaden är ett analytiskt verktyg för att värdera ett narrativ, skulle man kunna se på debatten eller diskussionen som ett narrativ och därför använda sig av pentaden för att värdera och analysera positioneringsprocessen.

För att presentera någon typ av metod eller struktur för att uttolka första och andra positionering tar jag hjälp av Burkes pentad. Jag har valt att fokusera på scen i relation till aktör, handling och motiv. Därefter exemplifierar jag hur positionering kan tolkas utifrån dessa termer och deras relation till varandra i något jag kallar för *scenändring*. Sedan övergår

jag till att diskutera första och andra positionering samt hur olika positioner i materialet etableras i relation till en större mer övergripande debatt. Sist har jag valt att fokusera på attityder och attitydyttringar. Sammantaget är analysen tänkt att pröva olika analytiska och begreppsliga infallsvinklar för att studera retorisk positionering och för att få en första inblick i hur positionering fungerar.

Men innan dess kommer jag föra en diskussion kring filmen och dess budskap. Även om filmen inte är det enda som kommentarerna har att förhålla sig till så är det trots allt kommentarstråden till filmen som utgör kommentarernas plattform. Filmen, med anslutande kommentarstråd, är en förutsättning för kommentarerna och deras positioner.

4.1 En [inte så] objektiv historia

Det är inte direkt en färsk nyhet att isen smälter, havsnivån stiger och djurarter hotas av utrotning. Att miljöproblemen eskalerar på grund av utsläpp, nedskräpning och försurning är inte heller något nytt. Vissa menar att en del förändringar i miljön beror på en naturlig klimatväxling, men det tycks ändå som att de flesta i Sverige är överens om att vi har distinkta miljöproblem som vi måste ta itu med. Därefter går dock åsikterna isär. Vilka åtgärder bör vi vidta? Vad bör vi prioritera först? Vilka föreslagna åtgärder är rimliga faktiska förslag och vilka är bara ett politiskt maktspel?

Att åsikter går isär gällande miljöfrågan och köttfrågan är ett perspektiv som inte berörs i filmen. Där framställs köttkonsumtion och köttproduktion som något rakt igenom negativt för miljön och som något man måste minska ner på. I filmens narrativ framställs politikernas rädsla för att kränka någon eller trampa någon på tårna som det enda som står i vägen för en verklig förändring. Att vi bör dra ner på köttkonsumtionen och produktionen framställs som konsensus och den övergripande frågan som reporter Simon Rosenqvist ställer sig är bara *hur* man ska gå till väga: "Både myndigheter och experter säger att vi måste ha politiska styrmedel för att minska svenskarnas köttätande. Ändå så blir det inget av förslag som köttskatt till exempel."

Flera av kommentarerna i kommentarstråden gör en liknande tolkning, att filmen framställer köttproduktionen som något av det värsta miljöproblemet vi har just nu. Detta är kanske inte så konstigt när Rosenqvist hävdar saker som att: "Globalt sett påverkar det klimatet lika

mycket som världens alla bussar, bilar, båtar och flygplan gör tillsammans". Att framställa den rådande köttproduktionen som ett faktiskt miljöproblem är inte särskilt kontroversiellt. Men miljöutsläppen från köttproduktionen är långt ifrån det enda miljöproblemet som bör tas itu med. Vissa skulle antagligen hävda att Sveriges köttkonsumtion bara är en droppe i havet och att frågan är mycket mer komplex än så.

Att det i filmen inte heller presenteras några alternativa åsikter eller motargument skulle kunna distansera oliktankande, en tolkning som också stärks här i form av ett citat hämtat ur Viklunds artikel om hegemonier i den politiska debatten:

Problemet är att den hegemoniska kulturen sträng taget producerar endast två positioner: å ena sidan medhållspositionen, som vilar på en moralisk-politisk konsensus, och som stöds av argument om vad som är sunt förnuft, och å andra sidan "de andra" som företräder en omoralisk position. Reaktionen av den typ som här diskuteras bjuder så att säga upp till dans, till identifikation hos redan övertygade, men riskerar att fjärma inte bara åsiktsmotståndare, utan också de som tidigare varit neutralt inställda till frågan.³⁶

4.2 Positionering utifrån Burkes pentadiska termer

För att bidra med en typ av ramverk till en metodisk analys av positionering så har jag valt att ta hjälp av Burkes pentadiska termer: aktör, scen och handling.

Om vi börja med att se på kommentarsfältet som en scen i sig så blir aktörer de som kommenterar och själva handlingen blir då att kommentera. Därifrån kan man uttolka några olika motiv till handling. Antingen kommenterar man för att man håller med det som sägs i filmen, eller så kommenterar man för att man inte gör det. Men man kan också kommentera som svar på något man läst i tråden.

P3s publikation av filmen, som kan ses som en första positionering, uppmanar inte explicit till några diskussioner eller kommentarer, utan det framstår snarare som att P3 vill publicera filmen som en objektiv nyhet till sin målgrupp: "[...] Frågan om kött- och mejeriproduktion är stor inom vår målgrupp och därför tycker vi det är relevant att rapportera om dess påverkan. Mvh / Julia", står det i en kommentar skriven av P3 själva som svar på en kritisk kommentar till filmen. Att publicera nyheter är också ett explicit syfte i beskrivningen till Facebookgruppen: "P3 Nyheter berättar vad som händer i Sverige och världen och håller

---

³⁶ Viklund 2015, s. 228.

extra koll på ämnen som berör just våra lyssnare, till exempel bostadssituationen, utbildning och jobb.” Om vi dock utgår ifrån tanken att scenen kan etableras utifrån aktör och handling så blir Facebooktråden som scen i relation det tänkta motivet otillfredsställande. Aktörens handling; att kommentera torde inte grundas i scenen, Facebooktråden, eftersom scenen inte uppmanar till handling.

En mer fruktbar tolkning framträder om man istället utgår ifrån kommentarerna och härleder scenen utifrån aktör och handling; med den ingången kan man börja med att se att många kommentarer som inte håller med filmen väljer att kommentera och lyfta fram alternativa fakta till det som presenteras i filmen. Om man inte tycker att frågan skildras på rätt sätt så kan man drivas till att agera genom att kommentera för att skildra en alternativ syn till den problematik som framställs, eller inte framställs, i filmen. Man vill på något vis byta ut eller bredda den scen som etableras i filmen. Man skulle därigenom kunna identifiera en scen som framställs i filmen gentemot en annan som framställs av de aktörer som inte accepterar den etablerade scenen i filmen. Här skulle man kunna tala om en scenändring.

En alternativ tolkning till att se Facebooktråden som scen skulle kunna vara att se på tråden som en plats där olika scener kan ta form. Om scenen etableras utifrån aktör och handling så borde man kunna utläsa lika många scener som aktörer och handlingar. Jag skulle därför vilja se på Facebooktråden mer som en teaterscen där det mänskliga dramat utspelar sig.

4.3 Scenändring – den perfekta berättelsen

Om man utgår ifrån scenen som den framställs i filmen, att köttproduktionen har en ohållbar påverkan på miljön och bör ifrågasättas, så kan man tolka köttätare eller köttproducenter som tvångspositionerade i en position som miljöförstörare. Om de sedan inte finner sig i positionen som miljöbovar kan man tänka sig att de vill svara upp mot den positionen med en ompositionering. Ett möjligt sätt skulle kunna vara att omskapa positionerna genom att byta scen:

Någon vill att vi ska glömma de fossila bränslena och istället tro att kossorna är problemet. Med tillräckligt kraftig lobbyverksamhet kan man tydligen få folk att gå på vadsomhelst. Hur kan det vara bättre för klimatet att äta soja som odlas i monokulturer, är beroende av besprutning och transporteras långa sträckor? Det handlar om pengar. Någon vill styra vårt konsumtionsmönster. Svenska bönder har inte de resurserna.

Kommentaren skulle kunna tolkas som en scenändring och som en ompositionering där kommentatorn positionerar sig i form av sanningssägare. Man skulle också kunna se det som en tvångspositionering av P3 när kommentatorn hävdar att de för sig med osanning. Varpå P3 svarar: ”Det vill vi absolut inte! Frågan om kött- och mejeriproduktion är stor inom vår målgrupp och därför tycker vi det är relevant att rapportera om dess påverkan. Mvh / Julia”

Ingen av parterna tycks finna sig i den andres positionering. I svaret tvingar dock inte P3 in kommentatorn i en position utan hävdar bara sin egen. I och med scenändringen och ompositioneringen styrs även diskussionen över till att handla om köttproduktionens miljöpåverkan i relation till annan miljöpåverkan.

Man kan också i citatet ovan uttyda en scen eller en större debatt som existerar utanför tråden. Debatten berör en diskussion om lobbyism och vem som lobbar för vem. Det är även något som Rosenqvist berör i filmen: ”Istället så snackar politikerna gärna om att vi ska välja svenskt kött, och det är också någonting som kött- och lantbruksorganisationerna gärna lobbar för. [...] Och vilken politiker vill ifrågasätta både goda tider och Sveriges bönder?” Uttalandet skulle kunna knyta an till en större diskussion än den i Facebooktråden. Scenen verkar dock alternera utifrån vilken aktör och kommentar man utgår ifrån.

4.4 Första och andra positionering

P3s publicering av filmen och dess ställningstagande i köttfrågan kan tolkas som en *första positionering* där P3 presenterar de positioner som resterande sen får förhålla sig till. I och med filmens tydliga inställning i frågan kan man tolka det som att det inte finns mycket rum för olika positioner. Man skulle kunna likna det vid en debattsituation där två olika ståndpunkter presenteras och med dem också två olika positioner. Därefter kan man ompositionera sig utifrån de olika argumenten som läggs fram. I det här fallet finns det endast plats för en given position där man accepterar filmens framställning, gör man inte det måste man gå in i *andra positionering* och ompositionera sig. Sett till hur man formulerar sig i kommentarerna i tråden så ter det sig något lättare att finna sig i filmens framställning än att inte göra det. Nedan följer några exempel på kommentarer som finner sig i framställningen och positioneringen:

Oj vad många arga... Sanningen svider och det är jobbigt att inse att man är en del av problemet :(

Well ja, framtiden är ju veganism

Bra!

UNDERBART.

Det räcker med att bara instämma i det som presenteras. Man befinner sig så att säga redan på rätt position.

Det finns även olika exempel på ompositionering i kommentarerna. En del av dem berör framställningen av problemet och menar att alla delar av köttets miljöpåverkan inte presenteras:

Diskussionen blir helt fel om vi inte talar om att det är skillnad på kött och kött. I Sverige har nötkreaturen minskat med hälften sedan 30 talet. Vårt öppna kulturlandskap och vår biologiska mångfald är beroende av betande mular. Ungefär 50% av den biologiska mångfalden i Sverige finns på och är beroende av betande djur (övriga 50% i skogen). Enligt Jordbruksverkets senaste inventering av dessa marker hade 30 000 hektar inte längre höga värden. Det är en katastrof för Sverige... Problemet är att när vi kör såna här program utan att visa olika sidor så minskar även ätandet av det svenska köttet... vad har vi vunnit då? Hur många betande djur går åt för att bevara den svenska biologiska mångfalden och våra öppna marker? Vem vill bo i buskar och sly?

Det är tråkigt att P3 vilseleder folk på det här viset, och det är tråkigt att så många människor tror på detta utan att tänka efter och ta reda på fakta. Den ökande växthuseffekten är ett allvarligt problem som vi måste åtgärda. Då väljer p3 att flytta fokus från problemet, till något som inte är ett problem. Hela ökningen av växthuseffekten motsvaras av de fossila utsläppen. [...] Vad P3 däremot medvetet undanhåller från lyssnarna är att detta metan snabbt bryts ner och ingår i ett evigt kretslopp. Det bryts ner på 8 år, blir koldioxid som gräset tar som kon äter. Ett evigt kretslopp. Om vi fortsätter att äta kött och dricka mjölk i en miljard år till så ökar alltså inte metangashalten i atmosfären på grund av detta. Men den fossila koldioxid som transportsektorn släpper ut ackumuleras i atmosfär och hav. Den blir vi aldrig av med. Detta undanhåller P3 medvetet. Varför? Och till alla er som stödjer P3. Lär er hur detta fungerar! Ert agerande leder bara till att fokus flyttas från det verkliga problemet, de fossila utsläppen som måste bort. Utan dessa fossila utsläpp skulle vi inte ha något problem med ökad växthuseffekt, och vi skulle heller aldrig kunna få. Om vi tar bort det verkliga problemet, så kan vi äta kött och dricka mjölk hur länge som helst utan att få något problem med ökad växthuseffekt. Motsatsen skulle däremot inte funka. Men detta nämner inte P3.

Som man kan se i kommentarerna ovan så finns det tydliga motsättningar i frågan om köttets påverkan på miljön. När filmen endast presenterar en sida av debatten och håller den som sann så etablerar P3 en första positionering som kommentatorerna får utgå ifrån och förhålla sig till. Kommentarna ovan finner sig inte i filmens redogörelse av köttets miljöpåverkan och ompositionerar sig genom att lyfta andra delar av frågan som inte presenterades i filmen.

4.5 Hur de olika positionerna framställs i filmen

En del av filmen där man kan se hur de olika positionerna framställs är när filmen berör hur våra matvanor förknippas med identitet. Filmen menar att historiskt sett var köttätandet en lyxvara inte alla hade råd med, nu förknippas kött med ”status” och ”goda tider”. Även traditioner, som att en god måltid bör innehålla en tredjedel kött, är starkt rotade i oss. Enligt Rosenqvist är den starka kopplingen till identitet och tradition det som gör att frågan om kött blir så infekterad att politikerna inte vågar ta i den. Att äta mindre kött kan således förknippas med en innovativ och nytänkande livsstil. Medan köttätandet förknippas med ett konservativt och bakåtsträvande leverne, vilket är en positionering som även går att finna i kommentarerna. Nedan följer en kommentar som visar på exempel på positionerna ”köttätande bakåtsträvare” och ”upplysta icke-köttätare”:

Tråkigt att läsa så många kommentarer från butthurt-köttätare. Jag förstår att många inte vill ändra på sina matvanor, vi är galet bekväma i dagens Sverige och vi förväntar oss att vi kan göra precis vad vi vill, äta precis vad vi vill men snälla, snälla människor försök att tänka lite konsekvent och rationellt. Jag skiter i vilken politik ni föredrar men miljön har ingenting med politik att göra, detta påverkar oss alla och framförallt våra kommande generationer. [...] Så prova nya fantastiska rätter och visa framtida generationer att vårans inte bestod ett stort gnällande kött-ätande, egoistiska och inkonsekvent folk som ignorerade upplysning och förändring.

Kommentaren ovan nämner också politisk tillhörighet och att det inte har någonting med miljöfrågan att göra. Att rädda miljön skulle alltså vara viktigare än vilken politisk tillhörighet man har. Man skulle kunna tänka sig att det är ett direkt svar till andra kommentarer i tråden som har handlat om politik, till exempel: ”SVT/SR = Miljöpartiets bästa valarbetare. Betalda av svenska folket.” och ”Public service ska ju vara neutral och oberoende... haha jo tjena!”. Men man skulle också kunna se det som en kommentar till en större debatt. Det är relativt vedertaget att miljöfrågan och vegetarianism historiskt sett har en tydligare koppling till vänsterpolitik än högerpolitik. Även om dessa frågors betydelse idag lyfts av samtliga partier på den politiska skalan så framställs de ofta som en tydlig vattendelare partier emellan. Det är

även något som framträder till viss del i filmen när de visar att de har frågat riksdagspartierna vem som skulle kunna vara för en vegetarisk dag i veckan inom offentlig verksamhet och vänsterpartiet var det enda partiet som svarade ja. Ett ställningstagande och en positionering till filmen skulle således också kunna tolkas som en positionering på den politiska skalan.

4.6 Tvångspositionering i en övergripande debatt

Att det finns olika syn på köttets miljöpåverkan torde vara tydligt vid det här laget. Att P3 då väljer att publicera en film som endast lyfter en sida skulle kunna tolkas som en positionering även i en större debatt. Om man håller med filmen kan man även anta att man håller med om den verklighet, den scen och det narrativ, som skildras. Det är också något som troligtvis inte skett där och då utan det är troligen en verklighetsuppfattning man hade sen innan. Men P3s publikation och framställning av problemet har självklart också en formande funktion. Människor som hade en svag uppfattning tidigare kanske blir ännu mer övertygade.

Man kan även, i och med hänvisningen till positioneringen i en övergripande debatt, också tolka in andra delar av debatten. Till exempel frågan om moral. Köttfrågan är en kontroversiell fråga som förutom att kopplas till miljöpåverkan även brukar kopplas till moral, att det är omoraliskt och fel att döda och äta djur. Något som exemplifieras i en av kommentarerna:

Det handlar inte enbart om vilken inverkan djurindustrin har på utsläppen... Utan just det...DJURINDUSTRI...en gris är en hund är ett barn...djuren vill leva och har känslor som vi...de är inte något utan någon...de vill inte sluta upp efter ett eländigt "liv" i dödsfabriken... Våga öppna ögonen!!!

När P3 publicerar en film som behandlar olika delar av köttets miljöpåverkan men samtidigt i princip utgår ifrån att det är fel att äta kött kan man hävda att de bara ger utrymme för två olika positioner i frågan om moral. Är man kritisk inställd till filmen intar man en motposition och blir då också intvingad i en position som omoralisk. Intar man däremot samma position som P3 anses man, med en sådan tolkning, vara en moraliskt god och sund människa. Det kan ge ett visst övertag för dem som godtar filmens budskap i kommentarsfältet, och i förlängningen kanske också i den större debatten. Att utgå ifrån en position som god och moralisk är ofta att föredra i det samtida debattklimatet. Bara genom att vara kritisk till en aspekt i en fråga kan du samtidigt positionera dig i andra aspekter i frågan eller kanske också i

en helt annan fråga. Det tycks vara så att vissa specifika frågor knyter an till gemensamma åsikter eller attityder i den övergripande debatten.

Det är flera kommentarer som är kritiska till filmen som berör det politiska:

”Veganpropaganda”, ”Jävla kommunist radio P3 de här e bara löjligt å fjantigt å de vet ni va gör det svenska köttet för miljön”, ”SVT/SR = Miljöpartiets bästa valarbetare. Betald av svenska folket.”, ”Public service ska ju vara neutralt och oberoende... haha jo tjena!”. Många av dem framställer P3 som lögnare eller propagandister. För att ett sådant påstående ska bli begripligt kan man även koppla det till en större diskurs där debatten handlar om statlig TV och radio och påståendet att de skulle vara vänstervinklade. När kommentatorn positionerar sig genom en kommentar till den större debatten. Debatten går från att handla om köttproduktionens påverkan till att handla om påståendet om P3s politiska vinkling. Här skulle man kunna tala om en scenändring.

4.7 Attityd

Tråkigt att läsa så många kommentarer från butthurt-köttätare. Jag förstår att många inte vill ändra på sina matvanor, vi är galeit bekväma i dagens Sverige och vi förväntar oss att vi kan göra precis vad vi vill, äta precis vad vi vill men snälla, snälla människor försök att tänka lite konsekvent och rationellt. Jag skiter i vilken politik ni föredrar men miljön har ingenting med politik att göra, detta påverkar oss alla och framförallt våra kommande generationer. Forskare är gemensamma om att den mat som är dålig för oss är även dålig för naturen, det innefattar framförallt kött. NI kan inte dra argumentet att "vi fraktar ju frukt och grönsaker från andra länder", det handlar inte om transporten, utan den är en liten del av allting! Att producera att kilo kokött kräver flera tusen liter vatten och ofantligt mycket spannmål som måste odlas någonstans och tyvärr så blir mycket skog lidande för detta. Om vi väljer att äta mer grönt så kapar vi så många led som bidrar till sämre miljöklimat. Grönt är PRECIS lika gott som kött, ni är bara en googling ifrån att hitta fantastiska rätter som är bra för både ER och NATUREN. Så prova nya fantastiska rätter och visa framtida generationer att våran inte bestod ett stort gnällande kött-ätande, egoistiska och inkonsekvent folk som ignorerade upplysning och förändring.

Trådcommentatorns ordval: “butt-hurt köttälskare” (lättkränkta köttälskare) skulle kunna tolkas som en första positionering där aktören positionerar sig mot köttätare samtidigt som aktörer tvingar in dem i en position som lättkränkta. Här skulle man kunna urskilja en scenändring och ett brott i handlingen. Istället för att diskutera sakfrågan, ”politikernas ovilja att ta i köttfrågan”, byts fokus till köttätarnas moral och karaktärsdrag vilket i sin tur skulle kunna tolkas som representativ anekdot. Anekdoten summerar i sin tur ett narrativ där alla

köttätare är lata, irrationella och dumma som inte tänker på någon annan än sig själva. Valet av representativ anekdot samt den tongivande inledningen och avslutningen på kommentaren kan tolkas som en nedvärderande attitydyttring eftersom det beskriver meningsmotståndarna som själviska och lata. Mral menar att attitydyttringar kan skapa en känsla av *identifikation* eller *distansering* hos mottagaren.³⁷ Den negativa attityden i kommentaren skulle kunna fungera som en distansering. Om man använder sig av Mahan-Hays och Adens kategoriseringar av representativa anekdoter så skulle den i kommentaren bäst passa in i vad de kallar för ”Moving up/Looking down” som berör människans hierarkiska natur. Aktörens val av anekdot kan således ses som ett sätt att trycka ner köttätarna, eller de som tycker annorlunda, och röra sig upp på den hierarkiska stegen.

Butthurt vet jag väl inte... Bara intresserad av att slippa fördumningen av en komplex fråga. Kan du svara på några frågor innan jag bestämmer mig för att bli vegetarian. Tar vattnet slut om vi använder för mycket? Jag trodde att det ingick i ett kretslopp som ger överskott i Sverige. Hur många kor måste vi döda för att inte få ett överskott av metan i stället för ett balanserat kretslopp? Gammal betad ängsmark binder mer kol än skog. Vem ska beta på dom ängsmarkerna? Betad ängsmark är en biotop som har funnits i 100 000 år. Tusentals arter har utvecklats för att leva i den biotopen. Ska vi utrota dom arterna? Om vi behåller betande boskap som vi inte äter. Hur ska vi betala för det? Kor kan leva på gräs och löv. Det kan inte vi. Vi måste ha effektiva monokulturer om vi ska ha tid att arbeta med annat. Vi måste dessutom ha mycket bättre odlingsmark än den som bara ger ängsväxter. Monokulturer blomstrar en kort tid varje år, sedan svälter pollinerande insekter ihjäl. Är det ett pris värt att betala? Om inte kor samlar ihop energi åt oss på ängarna så måste traktorer göra det i monokulturer. Är det bättre? Hur ska vi gödsla våra grönsaksodlingar? Om ökningen av metanutsläpp kommer från annat än kor, är det viktigare att bekämpa dom källorna, än att gå igenom allt det krångliga jag beskrivit ovan?

I ett av svaren till den första kommentaren framträder inte attityden lika tydligt även om man kan ana en underton av sarkasm. De återkommande frågorna skulle kunna tolkas som retoriska frågor då aktören svarar på de flesta själv. De retoriska frågorna kan visa på en ironisk ton som i sin tur skulle kunna visa på en negativ inställning och attityd. Ironi kräver en viss identifikation mellan aktörerna för att den ska kunna bli förstådd. Även om aktören utåt sätt kanske visar upp en vilja att diskutera problemet så visar attityden på något helt annat, en tendens som även Viklund tar upp i sin analys: ”En debattör som säger sig förespråka en konstruktiv dialog men vars argument samtidigt försvårar alla former av kompromisser ger i regler uttryck för en icke-konstruktiv attityd.”³⁸

---

³⁷ Mral 2010, s.15.

³⁸ Viklund 2015, s.214.

Nedan följer ett antal kommentarer som positionerar sig på samma sida som filmen:

men snälla. Jag har inte jämfört någonting. Du påstod att metangas från kor inte är ett problem, och jag svarade och förklarade att du har fel. Jag råder dig att läsa på lite innan du yttrar dig så säkert igen.

Men snälla. Vart tror du allt foder till dessa köttdjur kommer från? Det importeras ju ändå. Och istället för att importera den mängden som ska ätas av djuren för att generera kött, hade det nog varit minde miljökadligt att äta importerade grönsaker i första hand. Men sen kan man klimatmaxa ännu mera. Planera shoppingen och äta allt man köper så det inte slängs i onödan. Sen att äta säsongsbetonade grönsaker. Blir mycket svenska rotfrukter till hösten!

Oavsett varifrån grönsaker, bär, frukt osv kommer ifrån är det fortfarande sååååå mkt bättre och ger sååååå mkt mindre utsläpp än kött och mjölk. Ni verkar tro att det är körningen som är problemet, vilket är SÅ FEL. Läs på.

Hahaha! Jag har verkligen inte hittat ett enda argument i denna tråden som säger att det är bra att äta kött! Argumenten som finns är enbart ekonomiska eller de gamla: va fan jag har alltid ätit kött! De är gött ju! Samt de tredje: ååååå p3 är så partiska! Ni ska va oberoende! Fy på er, utan att tänka på den lobbyverksamhet kött och mejeri-industrin fört i Sverige sen urminnes tider. Det är de som sponsrar mycket av det material so används i hemkunskap i skolan osv.... episkt!

Många av argument som är för filmens position i köttfrågan bygger på att de som inte håller med har missförstått hela problemet eller helt enkelt är utbildade. En sådan positionering kan tyda på en avståndstagande attityd som i sin tur skulle kunna ses som en tydlig positionering i frågan och en ovilja till att öppna upp för annan fakta och i längden en alternativ världsbild. Är man inte mottaglig för att diskutera kommer man inte heller kunna vidga sin världsbild.

5. Sammanfattning och diskussion

Jag har i denna uppsats lyft fram positionering som ett explicit retoriskt begrepp. Jag började min genomgång med att beröra två etablerade positioneringsteorier samt redogjorde för styrkor och svagheter hos dessa i relation till uppsatsens syfte. Därefter tillförde jag en retorisk förankring av positionering med hjälp av Burkes dramatism. Jag presenterade delar av Burkes teori och belyste de delar som jag ansåg var givande i relation till positionering. Slutligen prövade jag den teoretiska användbarheten i en analys.

För att inleda den avslutande diskussionen vill jag återknyta till den övergripande frågan: *Hur kan begreppet positionering förstås ur ett retoriskt perspektiv?*

Innan jag påbörjade arbetet med uppsatsen tyckte jag mig kunna se en möjlig användbarhet i att fokusera på positionering, specifikt i en retorisk kontext. Jag ser fortfarande ett värde i detta, dock visade det sig genom arbetet med uppsatsen att positionering var svårt att definiera. Men med den teoretiska genomgången samt genom min studie av hur positionering kan se ut på sociala medier, så har jag ändå kunnat bidra till en tydligare bild och en mer utvecklad förståelse av positionering och dess retoriska funktion.

5.1 En tydlig positionering

I analysen har det bland annat visat sig att positionering får en betydande roll i relation till kontroversiella frågor. När en kontroversiell fråga diskuteras förefaller det sig som att positionen, i många fall, är det viktigaste att förmedla. Även om sakkussioner absolut finns så är det de kommentarer som tydligt vill poängtera sin position i frågan som står ut rent kvantitativt. Dessa typer av kommentarer betonas även av en avvisande ton och distinkta attitydyttringar som skulle kunna påverka att de syns, likeas och kommenteras mest. Det blir viktigt i den mediala kontexten att visa att du håller med, med en like. Kanske – men detta är bara en hypotes – är det just i en värld av likes som en tydlig positionering har blivit viktig.

En tydlig förstapositionering i en kontroversiell fråga verkar även bana väg för ena sidan av diskussionen. Att inte behöva inta en motpositionering utan bara instämma i vad som framställs som konsensus är uppenbarligen lättare, det är bara att stämma in. I analysen blir det dock tydligt att den eller de som etablerar någon typ av förstapositionering, i det här fallet P3, bör vara tydlig med sin egen position. I vart fall observera att det finns olika åsikter,

annars kan de med en annan åsikt lätt stängas ute från debatten. Självklart finns det alltid olika sidor i en debatt och självklart ska man inta den position som man står bakom. Men att inte uppmärksamma att det finns olika sidor av debatten och istället framställa den ena som ”sanning” eller ”rätt åsikt” när det uppenbarligen finns en flera alternativ framstår som en mindre bra strategi om man vill bidra till en saklig debatt och ett hållbart debattklimat. De som intar en tydlig motpositionering verkar även de – i det här materialet – framställa sin position som ”sanningen”. Men vilken position är då den ”sanna”? Kanske båda, kanske ingen. Det blir dock svårt att enas eller komma fram till någonting över huvud taget om den ena sidan står fast i sin position som sann och den andra sidan i sin och en saklig diskussion uteblir.

5.2 ”Rotten with perfection”

En av delfrågorna som har legat till grund för uppsatsen var: *Kan Burkes dramatiska terminologi användas för en teoretisering och en djupare retorisk förståelse av begreppet positionering?*

Det som Burkes dramatism, främst pentaden, tillförde till uppsatsen var ett tydligare ramverk för att uttyda själva positioneringen. Att tydliggöra positionerna genom att etablera en scen gav analysen en tydlig struktur vilket underlättade processen att analysera. Att diskutera positionering i relation till de pentadiska termerna gjorde det lättare att växla mellan olika möjliga positioneringar på ett mindre godtyckligt sätt. Självklart är det alltid en subjektiv uppfattning hur man tolkar även de pentadiska termerna, men Burkes teori tillför en struktur och stringens till analysen. Finns det en ram eller en struktur så finns det vissa förhållningsregler och den enskilde forskarens analytiska val blir då tydliga i förhållande till ramen.

Den andra delfrågan var: *Vilken funktion har positionering i det sociala meningsskapandet?*

Även om frågan omöjligt kan besvaras till fullo – och särskilt inte med mitt mycket begränsade empiriska material – så ser jag ändå ett värde i att ha med den. Det är den frågan som gör att uppsatsen blir relevant och intressant i ett större perspektiv. Ämnet blir av intresse för alla, eftersom att vi alla måste finna oss i ett samhälle av samexistens där vi påverkar och

påverkas av varandra. Att lära oss att kommunicera med varandra borde vara av största vikt för alla människor.

Något som visade sig i analysen var också hur aktören eller kommentatorn, oberoende av vilken sida denne argumenterade för, argumenterade för en världsbild och en åsikt som uppenbarligen inte delades av alla. Att anledningen skulle vara att de med en annan åsikt är ”outbildade”, som var något som upprepades vid flera tillfällen i kommentarerna till filmen, passar antagligen bra in i aktörens narrativ och världsbild. Meningsmotståndarna får ta form av den perfekta skurken vilket befäster Burkes teori om människan som ”rotten with perfection”.

Enligt Burke är människan naiv inför det faktum att vi styr språket lika mycket som det styr oss. Att språket skapar verkligheten lika mycket som det beskriver den är omdiskuterat i dagens samhälle och det är tydligt att det blir allt viktigare *hur* vi uttrycker oss. Kanske är det något som även går att applicera på positionering. Människan är naiv inför hur mycket vi styrs av våra positioner och tydliga positioneringar. Tänk om positioner skapar verkligheten lika mycket som de beskriver den? Den upplevda splittringen kanske inte bara är upplevd utan ett faktum. Om positioneringen i sociala medier tar sig de uttryck som det visat sig i analysen så kanske det även blir till verklighet. Borde inte *hur vi positionerar oss* då vara av samma vikt som hur vi beskriver världen?

5.3 Vidare forskning

Jag skulle gärna vilja se framtida studier med fokus på ethos och positionering; hur påverkar positioneringen någons ethos och tvärtom. Hur positionerar man sig i relation till personen, antingen som man möter eller som personifierar vissa åsikter eller inställningar. Det visade sig i min egen analys att människor gärna tvångspositionerar andra för att de antar att personen besitter en viss åsikt baserat på vad personen i fråga har för inställning i en helt annan fråga. Att man till exempel vet eller har hört att en person tycker något i en specifik fråga kommer antagligen påverka bådass position; detta vore intressant att studera i ett bredare material, eventuellt också kombinerat med experimentella studier av mottagarreaktioner.

Något som jag också tycker förtjänar fortsatta fördjupande studier är attitydbegreppet. Jag har sedan jag började med arbetet med uppsatsen tyckt mig se en tydlig och spännande relation mellan attityd och positionering. Den relationen lyfts fram i uppsatsen, men förtjänar att

belysas ytterligare genom förslagsvis stordatasökningar. Då attitydbegreppet genomgått en mer långtgående metodisk utveckling och kan uppfattas och exemplifieras i specifika ord och uttryck så skulle stordatasökningar på material från till exempel Facebook eller Twitter kunna bidra med en djupare förståelse för positionering och attityd.

Något som saknas i denna uppsats är en bredare diskussion förankrad i den retoriska traditionen där man belyser hur positionering har berörts i andra inflytelserika studier. Ett särskilt intressant exempel är Robert Hariman's artikel Status, "Mariginality and Rhetorical Theory" där han diskuterar status och hierarkier i retoriken, på ett sätt som går att relatera till positionering så som det förstås utifrån den här uppsatsen. Att vidare fördjupa sig i en mer traditionell syn på den retoriska betydelsen av positionering hade kanske kunnat bidra med en bättre förståelse eller ett annat teoretiskt fokus.

5.4 Avslutningsvis

Hur kan begreppet positionering förstås ur ett retoriskt perspektiv?

Förutom de aspekter jag berört med min egen teoretiska genomgång och i diskussionen ovan så måste såklart fler och djupare undersökningar göras för att besvara den frågan, men jag ser definitivt ett värde i att mer explicit fokusera på begreppet positionering i en retorisk kontext. Att fokusera på positioneringens retoriska funktion kan kanske bidra till en bättre förståelse för varför människor positionerar sig som de gör. Kanske också om och i så fall hur olika positioner visar på en annan verklighetsuppfattning. Att analysera olika positioner kan bredda vår förståelse för doxa och hur den skiljer sig i relation till olika positioner. Om vi kan generera en tydligare förståelse för olika människors världsbild så kan vi lättare kommunicera med varandra, och kanske i förlängningen även minska de splittringar och slitningar vi ser i dagens samhälle.

6. Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor:

Anderson, Floyd Douglas, King, Andrew & McClure, Kevin, "Kenneth Burke's Dramatic Form Criticism", *Rhetorical Criticism: Perspectives in Action*, Jim A. Kuypers (red.), Lanham: Lexington Books 2009.

Burke, Kenneth, *Language as Symbolic Action – Essays on Life, Literature, and Method*, Berkeley: University of California Press 1966.

Burke, Kenneth, *A Grammar of Motives*, Berkeley: University of California Press 1969.

Burke, Kenneth, "Questions and Answers about the Pentad", *College Composition and Communication*, vol. 29, 1978:4, s.330–335.

Harré, Rom, "The Discursive Production of Selves", *Theory & Psychology* vol. 1, 1991:1, s.51–63.

Harré, Rom & Van Langenhove, Luk, *Positioning Theory: Moral Contexts of Intentional Action*, Malden: Blackwell 1999.

Hjörne, Peter, "En lagom krönika!", Göteborgs-Posten 7/4 2019, <https://www.gp.se/ledare/en-lagom-kr%C3%B6nika-1.14409007> (2019-05-28)

Mahan-Hays, Sarah E. & Aden, Roger C., "Kenneth Burke's "attitude" at the crossroads of rhetorical and cultural studies: A proposal and case study illustration", *Western Journal of Communication* vol. 67, 2003:1, s.32–55.

Mral, Brigitte, "Attitude matters: Attitydyttringar som retoriska medel", *Rhetorica Scandinavica* 2010:56, s.6–30.

Viklund, Jon, "Kenneth Burke och dramatismen", *Retorisk kritik*, Otto Fischer, Patrik Mehrens & Jon Viklund (red.), Ödåkra: Retorikförlaget 2014, s. 179–194.

Viklund, Jon, "Vid den politiska debattens gräns: attityd, hegemoni och frågan om volymer i den svenska invandringsdebatten", *Retorik och lärande: Kunskap - Bildning - Ansvar*, Anders Sigrell & Sofi Qvarnström (red.), (Studia Rhetorica Lundensia, vol. 1), Lund: Lunds universitet 2015, s. 211–231.

Digitala källor:

P3-Nyheters Facebooksida,

https://www.facebook.com/pg/P3Nyheter/about/?ref=page_internal (2019-05-15).

P3-Nyheter, "Varför är köttfrågan så känslig?" (2018-08-16), Facebook,

<https://www.facebook.com/P3Nyheter/videos/vl.1632323700361266/1818414691588019/?type=1> (2019-05-15).

Filename: Sofie Antfolk uppsats, KLAR.docx
Folder: /Users/sofieantfolk/Desktop
Template: /Users/sofieantfolk/Library/Group Containers/UBF8T346G9.Office/User
Content.localized/Templates.localized/Normal.dotm
Title:
Subject:
Author: sofie antfolk
Keywords:
Comments:
Creation Date: 6/11/19 9:39:00 PM
Change Number: 2
Last Saved On: 6/11/19 9:39:00 PM
Last Saved By: sofie antfolk
Total Editing Time: 1 Minute
Last Printed On: 6/11/19 9:39:00 PM
As of Last Complete Printing
Number of Pages: 34
Number of Words: 11 040 (approx.)
Number of Characters: 62 932 (approx.)